

Zemřel hungarista a dlouholetý akademický pracovník FF UK Evžen Gál

Dne 18. ledna 2024 nás po delší nemoci navždy opustil dr. Evžen Gál, odborník na literaturu a dlouholetý akademický pracovník Filozofické fakulty UK. Výjimečný člověk, drahý učitel, inspirující kolega a nenahraditelný přítel, o němž lze v jemné parafrázi říci to samé, co on sám napsal o svém milovaném učiteli Petru Rákosovi, totiž že třicet let byl synonymem české hungaristiky.

Evžen Gál (maďarsky Gál Jenő, neformálně Jenci) se narodil v roce 1957 v maďarské rodině z Filakova, pro svá univerzitní studia si vybral Prahu, nejprve Matematicko-fyzikální fakultu Univerzity Karlovy, po dvou letech přešel na Filozofickou fakultu, kde vystudoval obory čeština a maďarština (1978–1983). Po studiích pracoval jako pražský redaktor maďarského deníku *Új Szó* a následně jako odborný referent v maďarském kulturním středisku. Od roku 1990 spojil svou profesní dráhu s FF UK, kteréžto těsné spojení trvalo až do posledních dní jeho života. S přestávkou mezi roky 2003–2009, kdy byl ředitelem Českého centra v Budapešti.

Vyučoval zpočátku lingvistiku maďarštiny, než se po pár letech mohl přesunout ke středobodu své odbornosti, maďarské literatuře 20. století. Autory jeho zájmu byli například János Pilinszky, Péter Esterházy, Imre Kertész, Sándor Márai – abychom zmínili alespoň několik nejzvučnějších jmen. Ovšem kromě svého univerzitního angažmá vedl také téměř 20 let kurzy maďarštiny v maďarském kulturním středisku, byl examinátorem u státních jazykových zkoušek, tlumočil čelním státním představitelům – např. Václavu Havlovi – při mezistátních návštěvách. V různých rolích se angažoval při vydávání českých časopisů s maďarskou tematikou *Amicus Revue* a *Prágai Tükör*

(Pražské zrcadlo) i v maďarské menšinové problematice v ČR, mj. jako zástupce v Radě vlády pro národnostní menšiny. Dlouhodobě působil jako člen Mezinárodní společnosti pro maďarská studia, jako člen jejího výboru a později jako jeden z místopředsedů. Komentoval aktuální maďarské politické a společenské dění, překládal, diskutoval.

Jako hungaristu a literárního odborníka, ale i jako mladého člověka jej spolufirmoval tehdejší docent FF UK Petr Rákos (1925–2002). Byl mu učitelem, blízkým přítelem, v určitém smyslu druhým otcem. Jednou z věcí, ve které na něj Evžen Gál navázal, bylo bezpochyby to, jak pojímat hungaristiku, kterou Rákos chápal jako „supradisciplinární“ a celostní obor, jehož cílem je sdělitelné poznání daného společenství na jeho specifické historické a kulturní trajektorii dějinami lidstva.

In
sp
ir
ov
án
tě
mi
to
my
š
en
ka
mi
se
tr
va
l
Ev
že
n
Gá

Evžen Gál diskutující. (Ottó Zachár, 2013)

l
př
i
ce
lo
st
ní
m
po
je
tí
hu
ng
ar
is
ti
ky
po
ce
lý
ži
vo
t.
Ve
zk
ra
tc
e
ře
če
no
:
bý
t
hu
ng
ar

is
to
u
u
ně
j
zn
am
en
al
o
st
ej
ně
do
bř
e
pu
bl
ik
ov
at
ba
da
te
ls
ký
ak
ad
em
ic
ký
te
xt
z
ob
la

st
i
ma
ďa
rs
ké
li
te
ra
tu
ry
,
ja
ko
se
st
av
it
ob
sá
hl
ý
če
sk
o-
ma
ďa
rs
ký
sl
ov
ní
k
sl
ov
es
ný

ch
va
ze
b;
st
ej
ně
do
bř
e
zn
át
ma
ďa
rs
ko
u
hu
db
u,
ja
ko
zn
át
ne
jv
ýz
na
mn
ěj
ší
od
bo
rn
ou
li
te

ra
tu
ru
o
ma
ďa
rs
ké
m
ma
lí
řs
tv
í;
st
ej
ně
do
bř
e
se
ps
at
do
sl
ov
k
ne
jn
ov
ěj
ší
mu
př
ek
la
du

ma
ďa
rs
ké
ho
ro
má
nu
,
ja
ko
vy
já
dř
it
se
v
če
sk
ýc
h
mé
di
íc
h
o
to
m,
co
se
vč
er
a
ud
ál
o
na

po
li
ti
ck
é
sc
én
ě
v
Ma
ďa
rs
ku
;
st
ej
ně
do
bř
e
tl
um
oč
it
,
ja
ko
uč
it
–
a
to
vš
ec
hn
o
v

je
dn
é
os
ob
ě.
Te
dy
bý
t
fi
lo
lo
ge
m,
hu
ng
ar
is
to
u,
ne
je
n
v
ak
ad
em
ic
ké
m
sm
ys
lu
,
al
e

hl
av
ně
ve
sm
ys
lu
sp
ol
eč
en
sk
ém
. S
po
ch
op
en
ím
,
že
to
mn
ož
st
ví
rů
zn
ýc
h
ak
ti
vi
t
ne
by

ly
„v
ed
le
jš
ák
y“
,
al
e
ja
ko
žt
o
ko
he
re
nt
ní
ce
le
k
to
by
la
sl
už
ba
sp
ol
eč
no
st
i
ch
áp
an

á
ja
ko
po
vo
lá
ní
.
Bý
t
zp
ro
st
ře
dk
ov
at
el
em
me
zi
če
sk
ým
a
ma
ďa
rs
ký
m
pr
os
tř
ed
ím
.

Těžištěm tohoto komplexního poslání bylo uvádět maďarskou literaturu do českého kulturního prostoru. Často formou doslovů či předmluv, redigováním či konzultováním překladů, při veřejných debatách a veřejných čteních. Teprve v poslední době se soustředil na syntézu této hlavní linie své odbornosti – „načrtnout obraz moderní maďarské literatury v českém kontextu“ od druhé světové války dodnes. To se mělo stát v podobě třídílné práce, ze které ale stihl vyjít jen první svazek: *Cesty a portréty moderní maďarské literatury v českém kontextu I* (2020). Další část zůstala v rukopise. Stejně jako česko-maďarský valenční slovník, který osiřel těsně před dokončením. Jen v plánech zůstala monografie o Petru Rákosovi.

Jeho zcela posledním dokončeným dílem se stala antologie maďarské literatury v českém překladu 1953–2023, učební materiál vzniklý k 70. výročí existence pražského maďarského kulturního střediska, jehož posledním korekturám se věnoval v předvánočním čase a který v tištěné podobě dostal do rukou na přelomu roku. Slavnostní prezentace knihy, která měla být velkým poděkováním Evženovi Gálovi, se již v nastalých okolnostech nestihla uskutečnit.

Pokud se někdo v Česku za posledních, řekněme, 30–40 let závažněji zajímal o maďarskou kulturu, literaturu a jazyk, nebylo de facto možné, že by na Evžena Gála nenarazil. Ovlivnil a vychoval generace hungaristů, překladatelů a dalších absolventů. A všichni si jej pamatovali – a budou pamatovat – nejen jako prvotřídního hungaristu, ale zejména jako výjimečně laskavého člověka. Pro jeho jemný humor a úsměv, ze kterého na nás vyzařovala chuť do života, zájem o svět a dění v něm. Pro neúnavnou potřebu setkávat se s lidmi a diskutovat s nimi. Pro demokratičnost jeho smýšlení. Pro jeho odmítání (auto)stereotypů. Pro jeho citlivost v otázce národnostní, která se ho bytostně dotýkala. A taky pro neodmyslitelnou dýmku a její vůni, které se pro něj staly až ikonickými. Ostatně si je vybral přímo do titulu autor první zdravotní ve festschriftu k šedesátinám Evžena Gála, který

vyšel v roce 2017 pod názvem *Hungarobohemica Pragensia* a který obsahuje i další osobní vzpomínky na tehdejšího oslavence.

Po většinu jeho života mu byli po boku manželka Dana Gálová (1960–2015), profesně překladatelka maďarské literatury, o kterou pečoval i během její velmi dlouhé a zákeřné choroby, a také dcera a syn, kterým chceme vyjádřit upřímnou soustrast, stejně jako dalším příbuzným a blízkým.

Co se dere na mysl, je neodbytný pocit, že ani on ještě neměl odcházet. Že měl ještě nějakou dobu života a lidem kolem sebe dávat – a že život a lidé kolem něj měli ještě nějakou dobu dávat jemu.

Bude nám chybět.

dr. Jiří Januška

Oddělení hungaristiky, Ústav etnologie a středoevropských a balkánských studií FF UK

Poslední rozloučení s dr. Evženem Gálem se uskuteční 5. února 2024 v Praze.